

Xabier Letona

DANI BLANCO

Irabazlea, memoria eta presoak

36KO GERRAN zer gertatu zen? Ba ote da memoriaren gutxieneko adostasuna Espainian? Eta Euskal Herrian? Zein ote da gerra zibil haren kontakizuna? Haren amaieratik 75 urtera, oro har, bi ikuspegi nagusi behintzat izan dira eta badira Espainian. Eta Trantsizioa zer eta nolakoa izan zen? Eredugarria. Adostasun maila handia da Espainian, besteak beste Adolfo Suarez heriotza eta *Cuéntame* telesailaren gisakoen memoria lanketari esker. Euskal Herritik desberdin ikusten da: bada eredugarri ikusten duen esparru zabala, eta bada desegokitzak jotzen duen eremu are eta handiagoa, oraindik bigarren trantsizio bat ere aldarrikatzen duena. Horia berrogei urte geroago.

Zein da nazioarteko kontakizuna Saharako Mendebaleko gatazkaz? Helburu politikoak lortzeko biolentziarik ez erabiltzeko kontsentsutik at, non ote da Ipar Irlandako gatazka-ren memoriaz katoliko eta protestanteek gaur egun dituzten adostasunak? El Salvadorreko bake prozesuaren ondoren, nola bea-tuko dituzte Oscar Romero eta Ignacio Ellacuriaren hilketak askapenaren teologiaren oinardekoek eta ARENAkoen seme-alabek? Serbia, Kroazia eta Bosniako egungo agintariek zer bateratu dute haien arteko gerraren ikuspegiak? Gerra Hotzaren memoria berdina izan daiteke, adibidez, Josep Fontana historialari katalanaren *Por el bien del imperio* irakurri ondoren?

IÑIGO CABACAS duela bi urte hil zen Bilbon, ertzain batek jaurtitako gomazko pilotakada batek eragindako zaurien ondoren. Juan Calparso EAeko fiskal buruak

esan du auziarekiko aukera guztiak irekiak direla, baina baita berau ixtea ere. Agian ez da ez ertzain ez agintari errudunik izango. Noren biktima ote da? Eta Iruñeko okin Angel Berroeta? Eusko Jaurlaritzako agintariek kargu hartuko al diote Mariano Rajoyri bere gobernuak GALEko biktimak ETAREN biktimak moduan tratatzen ez dituelako? ETAREN biktimekiko eta Estatuaren biktimekiko memoria hain desberdin jorratzen denean, posible ote da memoriari buruzko oinarritzako puntuen batez bestekoa egituratzea?

Zer nahi da, Bilduk edo Sortuk aitortzea borroka armatuaren estrategia akats historikoa izan zela eta erratu egin zirela? ETAK hori esatea nahi da?

MEMORIA kontutan, dena den, indarra borondatea baino esanguratsua dela dirudi, batez ere horrekin historia egiten delako. Estatuak ETA garaitu badu, ba al du zentzurik hainbeste tematzea galtzailei beren memoria eta ibilbide politikoari uko egin diezaio-ten eskatzearekin? Helburua zein da, bizikidetza edo garailearen memoria finkatzea? Zer nahi da, Bilduk edo Sortuk aitortzea borroka armatuaren estrategia akats historikoa izan zela eta erratu egin zirela? ETAK hori esatea nahi da?

Eusko Jaurlaritzako Bake eta Bizikidetza idazkari Jonan Fernandezek aldizkari honetan iradoki berri du ezker abertzaleak bere iraganaren kritika egin behar duela, gutxienez biktimei eragindako mina justua ez dela izan aitor

dezan. Eta arrazoi osoa du, norbait hiltzea erabat injustua da, nekez bila daiteke justizia gerraren edo biolentziaren jardunean, ezta estatuaren biolentzia erabilpen legitimoan ere. Baina bada tarterrik hori justua izan ez dela aitortzetik eta ETAK bere izana eta iragana ukatzeraino. Euskal gatazka-ren memoria jorratzean bada egia, justizia eta erreparazioari begira egin beharreko lan garrantzitsua, eta alde bakoi-tzak egin beharko du bere iragan eta jardunaren kritika zorrotza. Baina memoria egin nahi horretan bada baita ere irabazleen ikuspegia finkatzeko asmo zorrotza eta

horretarako, adibidez, euskal presoak espetxean izatea oso garrantzitsua da –“ez dago inpunitaterik, justizia bete egiten da”–; edo ateratzen badira, eraiki nahi den memoriaren zerbitzura egingo duten baldintzak onartuta egitea. Eta baldintzak ez dira inoiz berberak, hauek eskubide eta bizikidetzari baino, indar harremanen orekari lotuak baitaude.

Gizartean oso sustraitua dago Aljerreko negoziazioak edo Lizarr-Garaziko su-etenaren ondoren negoziazio teknikoak –bakea presoen truke– ez zela gaitza izango. Baina ETAK trenak galdu ditu bata bestearen atzetik eta indar gabe heldu da azken geltoki honetara. Edo, beste era batera azaldu nahi bada, bere helburuak beste era batera hobeto lor ditzakeela iritzi dio.

Hemendik hamar urtera begira, zein memoria lanketa gailenduko da, bizikidetza bultzatuko duena edo garailearen kronika finkatze aldera egingo duena? ■

